

Đề tận dụng được cơ hội việc làm trong kỷ nguyên số

thesaigontimes.vn

Thứ Tư, 17/1/2018, 08:04

Các kỹ năng của người lao động trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ phải được nâng cao.

(TBVTSG) - Các chuyên gia cho rằng nhiều công việc mới sẽ được tạo ra từ cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 và người lao động cần phải được bổ sung những kiến thức, kỹ năng mới để họ có thể nắm bắt, tận dụng được các cơ hội việc làm trong thời đại kỹ nguyên số.

Ông Phú Huỳnh, chuyên gia về lao động của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO), cho biết cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đang tác động mạnh mẽ đối với thị trường lao động. Những công nghệ đang dần thâm nhập vào quá trình sản xuất và làm thay đổi cơ cấu thị trường lao động trong thời gian qua như sự tự động hoá, robot dần thay thế công việc của con người, trí tuệ nhân tạo (AI), Internet kết nối vạn vật (IoT), công nghệ in 3D...

Những tác động của sự tự động hoá

Ông Huỳnh cho biết Việt Nam là một trong những nước có tỷ lệ người lao động bị ảnh hưởng bởi sự tự động hóa cao nhất (sau Trung Quốc), chiếm tới gần 70% vị trí việc làm. Phụ nữ và những người lao động không có kỹ năng sẽ là những đối tượng dễ bị ảnh hưởng nhất bởi sự tự động hoá.

Theo một bản báo cáo mới đây của ILO, 86% lực lượng lao động trong ngành dệt may - da giày và 75% số người lao động trong ngành điện tử của Việt Nam

có thể sẽ phải đối mặt với những tác động không mong muốn như bị mất việc làm do tác động của sự tự động hóa cao, những tiến bộ về khoa học, kỹ thuật. Đây là những ngành sử dụng nhiều lao động nhất ở Việt Nam. Tới nay, Việt Nam vẫn chưa phải chứng kiến tác động nhiều của công nghệ tại nơi làm việc như một số nước trong khu vực tiên bộ hơn. Điều này chủ yếu là do chi phí nhân công ở Việt Nam còn khá cạnh tranh và việc đầu tư vào công nghệ đòi hỏi chi phí khá lớn.

Tuy nhiên, cũng có ý kiến lạc quan cho rằng, bên cạnh nhiều công việc bị biến mất thì kỹ nguyên số cũng sẽ tạo ra nhiều việc làm mới. Thế giới đã trải qua ba cuộc cách mạng và mỗi cuộc cách mạng qua đi đã mang lại các cơ hội mới cho thị trường lao động. Nhìn lại quá khứ, kết quả của các cuộc cách mạng công nghiệp là nhiều công việc mới được tạo ra hơn so với những công việc mất đi. Ví dụ, máy tính đã thay thế các công việc như nghề đánh máy nhưng cũng tạo ra nhu cầu công việc rất lớn trong các lĩnh vực xây dựng, vận hành và điều khiển máy tính. Những công việc mới được tạo ra từ công nghệ thường khó dự đoán và đó cũng là lý do dẫn đến việc có nhiều nhận định tiêu cực hơn so với những nhận định tích cực.

Các chuyên gia có cùng quan điểm rằng không gì có thể ngăn tiến trình tự động hóa, và sự phát triển của công nghệ nhưng chúng ta có thể hạn chế tác động và tận dụng được cơ hội từ kỹ nguyên số thông qua việc đào tạo bổ sung và đào tạo lại nguồn nhân lực. Theo nghiên cứu của Manpower Group, có tới 65% số công việc mà thế hệ Z (sinh năm 1995-2012) đảm nhiệm trong tương lai hiện vẫn chưa xuất hiện. Đây là những công việc mới, đòi hỏi người lao động phải có những kỹ năng mới.

Các trường rục rịch chuyển đổi

Tuy dự đoán tương lai không xa, máy móc sẽ làm thay con người ở nhiều vị trí nhưng hầu hết các trường tham gia công tác đào tạo trong nước vẫn cho rằng, đối với khối ngành kỹ thuật nên nhìn đây là cơ hội hơn là khó khăn. Theo TS. Trần Mạnh Thành, Phó Hiệu trưởng trường Cao đẳng Bách Việt, khi công nghệ phát triển thì doanh nghiệp càng phải cần đến những người thợ lành nghề để bảo dưỡng máy móc. Bên cạnh đó, dù máy móc có thông minh đến đâu thì trong quy trình sản xuất vẫn có nhiều công đoạn đòi hỏi sự khéo léo, linh hoạt của con người.

Chia sẻ quan điểm nói trên, ông Nguyễn Đăng Lý, Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Quốc tế TPHCM, dự báo các nhà máy, công ty sẽ sử dụng máy móc nhiều

hơn. Đây là cơ hội cho những kỹ sư, thợ cơ khí có tay nghề chuyên môn cao tham gia vào việc vận hành, bảo dưỡng hệ thống.

Nhận định cách mạng công nghiệp 4.0 là cơ hội cho khối ngành kỹ thuật nhưng các trường cũng thừa nhận cơ hội chỉ thật sự dành cho các trường biết chủ động thay đổi môi trường học tập, phương thức đào tạo phù hợp ngay từ bây giờ. Nhiều trường bắt đầu nâng chuẩn đầu ra môn tiếng Anh, yêu cầu sinh viên phải có chứng chỉ Anh văn quốc tế như TOEIC, IELTS... thay vì chứng chỉ trong nước. Ngoài ra, các trường cũng tăng thời lượng thực hành của chương trình đào tạo cho sinh viên, bao gồm các giờ thực hành trong phòng thí nghiệm và tại công ty. Hiện nay, một số trường đang hợp tác với các doanh nghiệp để đưa sinh viên đi thực hành chuyên sâu tại dây chuyền sản xuất của các doanh nghiệp.

Bà Nguyễn Thị Hằng, Hiệu trưởng trường Cao đẳng Kỹ nghệ II, cho biết trường đang kết hợp với Tổ chức Hợp tác phát triển Đức và một số đơn vị khác thí điểm việc đào tạo song hành với mong muốn sinh viên vừa được học kiến thức cơ bản tại nhà trường vừa được thực hành tại các doanh nghiệp. Cụ thể, nhà trường và doanh nghiệp cùng thiết kế khung chương trình đào tạo, tiêu chuẩn tuyển sinh. Các giáo viên của trường sẽ đảm nhận việc dạy lý thuyết; riêng phần thực hành, sinh viên sẽ được đào tạo bởi các nhân viên có chuyên môn của doanh nghiệp.

“Cách học này giúp sinh viên tiếp nhận được nhiều hơn kiến thức chuyên ngành và thực tế công việc. Các em sẽ không bỏ ngỡ khi ra trường, đáp ứng được yêu cầu ngày càng khắt khe của nhà tuyển dụng. Chưa kể, khi hợp tác với doanh nghiệp thì đầu ra của trường luôn đảm bảo, không sợ sinh viên của trường bị thất nghiệp”, bà Hằng nói.

Ngoài việc sắp xếp lại thời lượng lý thuyết và thực hành sao cho phù hợp các trường cũng điều chỉnh chương trình đào tạo ở các môn cơ bản. Theo ông Lý, công nghệ luôn biến đổi, khó có chương trình đào tạo nào cập nhật liên tục được. Vì vậy, trường sẽ chú trọng dạy các môn khoa học cơ bản và cơ sở ngành nhiều hơn cho sinh viên. “Khi có kiến thức nền tảng vững chắc thì các em có thể tiếp tục tự học sau khi ra trường để thích nghi, làm việc với môi trường thực tế”, ông Lý chia sẻ ý kiến.

Dù nhiều trường bước đầu có những thay đổi để thích ứng với làn sóng tự động hóa đang và sẽ diễn ra rất nhanh, nhưng theo đánh giá của ông Nguyễn Hồng Minh, Tổng cục trưởng Tổng cục dạy nghề, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, nhìn chung “sức ỳ” của nhiều cơ sở giáo dục nghề nghiệp vẫn rất lớn

sau nhiều năm thực hiện việc đào tạo chủ yếu dựa trên những chương trình đào tạo cứng và phương pháp đào tạo lạc hậu.

Trong khi cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đang và sẽ tác động mạnh mẽ đến thị trường lao động thì các cơ sở giáo dục nghề nghiệp, nơi cung cấp nhân lực kỹ thuật chủ yếu cho nền kinh tế, vẫn đào tạo theo cách đã cũ.

Học sinh, sinh viên với các kiến thức, kỹ năng đang được dạy trong các nhà trường hiện nay còn chưa thể đáp ứng được yêu cầu của nền kinh tế 3.0 hiện tại, và có thể hoàn toàn không còn hữu dụng với nền kinh tế 4.0 hoặc dễ dàng bị robot thay thế trong tương lai gần.

Giáo dục hiện nay đã khác, không chỉ đào tạo những cái “thị trường cần” mà cần đi trước một bước, đào tạo những cái mà “thị trường sẽ cần”. Do đó, theo ông Minh, các hoạt động đào tạo cần phải được gắn kết với doanh nghiệp nhằm rút ngắn khoảng cách giữa đào tạo, nghiên cứu và triển khai. Vì vậy, các trường cần phải đẩy mạnh việc phát triển đào tạo tại doanh nghiệp, phát triển các trường trong doanh nghiệp để đào tạo nhân lực phù hợp với công nghệ và tổ chức của doanh nghiệp. Ngoài ra, cần phải tăng cường việc gắn kết giữa cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp, trên cơ sở trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp, hướng tới doanh nghiệp thực sự là “cánh tay nối dài” trong hoạt động đào tạo của các cơ sở giáo dục nghề nghiệp. Mục đích là sử dụng hiệu quả các trang thiết bị và công nghệ của doanh nghiệp phục vụ cho công tác đào tạo, hình thành năng lực nghề nghiệp cho người học trong quá trình đào tạo và thực tập tại doanh nghiệp.

Về phía Tổng cục dạy nghề, hiện nay cơ quan này đang triển khai thí điểm việc số hóa bài giảng, mô phỏng thực hành nghề để hình thành cơ sở dữ liệu bài giảng điện tử nhằm hiện đại hóa công tác dạy và học nghề, tiến tới hình thành cơ sở dữ liệu bài giảng điện tử hỗ trợ cho công tác giảng dạy các nghề.

Các kỹ năng cần thiết trong kỷ nguyên số

Theo ông Simon Matthews, Tổng giám đốc Manpower Group Việt Nam, Thái Lan và Trung Đông, các kỹ năng của lực lượng lao động trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ phải được nâng cao. Ví dụ kỹ năng của CEO sẽ là kỹ năng của nhà quản lý cấp trung và kỹ năng của nhà quản lý cấp trung sẽ thành kỹ năng của nhân viên.

Những kỹ năng cần thiết trong những năm tới sẽ liên quan đến việc giải quyết các vấn đề phức tạp, tư duy phản biện, sáng tạo, quản lý nguồn lực con người, phối hợp với đồng nghiệp, trí tuệ cảm xúc, đánh giá và ra quyết định, định hướng dịch vụ, đàm phán, linh hoạt trong nhận thức... Những kỹ năng này không chỉ

được giảng dạy trên ghế nhà trường mà người lao động phải tự bồi dưỡng thông qua công việc hằng ngày hay những khoá học.

Một cuộc điều tra mới đây của Manpower Group cho thấy, có hơn 90% giới chủ dự đoán tổ chức của họ sẽ bị tác động bởi số hóa trong hai năm tới nên để thích ứng với cuộc cách mạng này, họ đã bắt đầu có những động thái như đưa ra yêu cầu khi tuyển nhà quản lý cấp trung là họ phải có được 3-5 giải pháp cho một vấn đề.

Doanh nghiệp cũng có xu hướng tuyển người lao động có khả năng học hỏi hơn là những kiến thức họ có được.

Tại buổi đối thoại toàn cầu về “Tương lai công việc là tương lai mà chúng ta muốn” do Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO) tổ chức vào tháng 4-2017 tại Geneva (Thụy Sĩ), các nhà kinh tế hàng đầu thế giới, lãnh đạo các quốc gia và các trường đại học đã cùng bàn về tương lai của thị trường lao động trước cuộc cách mạng công nghệ 4.0. Một bản báo cáo tóm tắt các kiến nghị diễn ra trong hai ngày đối thoại cho thấy, sự tiến bộ về công nghệ sẽ làm gián đoạn thị trường lao động và làm thay đổi tất cả các loại hình công việc hiện nay, cách thức mà công việc đó được vận hành. Do đó, kỹ năng mà người lao động cần có để thích ứng với nhu cầu tuyển dụng cũng sẽ thay đổi theo. Điều này nhấn mạnh đến vai trò quan trọng của các trường đào tạo và các nhà hoạch định chính sách.

Các trường đại học, trường đào tạo nghề cần phải theo kịp tốc độ thay đổi công nghệ, qua đó thay đổi lại chương trình đào tạo nhằm trang bị cho sinh viên những kỹ năng mềm cần thiết như giao tiếp, sáng tạo, làm việc nhóm; kỹ năng quản lý; kỹ năng doanh nghiệp... Những kỹ năng này khó có thể thay thế bằng máy móc và sẽ giúp người lao động có thể dễ dàng chuyển đổi từ ngành này sang ngành khác.

Ngoài ra, các trường cũng nên đào tạo cho sinh viên và người lao động các kỹ năng về tin học, số hoá, lập trình máy tính và khoa học máy tính, cũng như khả năng tương tác với máy móc. Đây có thể là những kỹ năng phổ biến xuyên suốt hầu hết các công việc trong tương lai.

Các chuyên gia nhấn mạnh rằng việc đào tạo nghề trong kỷ nguyên số nên được thực hiện theo hướng cung cấp cho học viên các kỹ năng rộng thay vì những kỹ năng hẹp chỉ nhằm phục vụ cho một vị trí công việc nhất định, những vị trí có thể thay đổi hoặc biến mất trong tương lai.

Bảo Uyên - Thùy Dung